

SLOHOVÉ
CVIČENÍ
NA
DEVIACE
KNIHA PRVNÍ

Stanislav Filip

SLOHOVÉ CVIČENÍ NA DEVIACE

**KNIHA PRVNÍ
DĚTSTVÍ**

**© STANISLAV FILIP
1979**

Vydání první 2025

© Stanislav Filip, 2025

Obálka © Stanislav Filip

© Mgr. Tomáš Zahradníček - TZ-one, 2025

ISBN: 978-80-7539-241-1 (ePub verze)

ISBN: 978-80-7539-242-8 (mobi verze)

ISBN: 978-80-7539-243-5 (PDF verze)

www.vydavatelstvi-eknih.cz

Obsah

Trochu nezáživné historie Jakubova rodu	7
Jakubovo rané dětství	20
Jakub poprvé v kolektivu	24
Znárodnění	33
Psí sádlo	35
Stranický úkol	40
Táta čeká od soudruhů omluvu	45
Máma kupuje dům	47
První incident s nájemníky	49
Táta se definitivně odstěhoval	53
Nemoc zvaná měknutí kostí	60
Lidka Svobodová	61
Stesk po tátovi	70
Noví kamarádi	73
Naděje na vystěhování Šmídových	77
Noví nájemníci	80
Maruška Fialová	82
Sestra Květa nás zve do Mimoně	90
Švagr Jaromír	98
Poprvé do školy	101
Jakubova záliba ve čtení knih	103
V ohrožení života	106
Aktivity Jakubových rodičů	108
Družstevní prádelna	110
Tatíček Masaryk, Stalin, Gottwald a Korejka Čan-In-Ok	113
Jakub starší začal znovu chovat králíky	116
Opět trocha historie	118
Jakubova neslavná ministrantská kariéra	120
Přetahovaná s Pionýrem	122
Krádež ředitelova zápisníku	124
Hrozící čtyřka z mravů	129
Táta a jeho chuť mladého Jakuba zocelit	132
Jakubovi spolužáci a vůbec děti z nejbližšího okolí	134
Domácí kluziště	142
Téměř otrava alkoholem v Rolnické cihelně	147
Žhavá novinka - televizor	151
Stáhnú z tebe kůži zaživa!	153

Jednotné zemědělské družstvo	157
Schválnosti k pobavení kamarádů a jízda na krách	160
První celostátní spartakiáda	165
Sběr železa a létající koberec	168
Jakub dostal od táty fotoaparát	179
Táta dostal od ROH poukaz do rekreačního střediska Kunzov	186
Korespondence se školáky v Rusku a Olga Naděžda Latyšina	199
Ukradené vojenské tajemství	219
Žižkova vozová hradba	225
Jakubovo neslavné ukončení prázdnin u sestry Květy	229
Maruška se chlubí, že už jí rostou chloupky jako její mámě	236
Pozůstatky z válečného období	238
Krádež dynamitu	243
Sběr uhlí, sněžný pluh a bruslení na tenkém ledu	247
Letiště Stichovice	252
Babička Kissová a její pohádky	255
Dělo na náměstí	259
Prázdninové zážitky	262
Exekuce	268
Jakubovy první projevy jeho devíci	274
Nevlastní sestra Dáša	285
Sám v kupé	293
Dědova sbírka známek	295
Bádání pod mikroskopem	299
Ludmila Losíková a Petr Bezruč	302
Kostelecké hody	304
Noví spolužáci	308
Sousedé	311
Devadesátiny Petra Bezruče	316
Lojza Škrabal	318
Chrousti	320
Prázdninové zážitky	322
Překvapení	334
Náš třídní učitel	337
Učitel Navrátil a Vilém Topinka	342

Motto:

Mohlo by se to celé jmenovat třeba „Slohové cvičení - Jak se stát deviantem“. Člověk se totiž deviantem nerodí - deviantem se stává teprve v průběhu života. Všechno začíná narozením. Človíček potom už jenom roste, nabírá vědomosti a dostává se mu čím dál víc informací. Záleží ovšem na tom, jakého typu tyto informace jsou, z jakého zdroje pocházejí, co obsahují, a také to, co si z nich člověk vybere.

Chápu, že každý člověk na Zemi prožívá svůj vlastní, jedinečný a neopakovatelný život. Rozumím také tomu, že už jenom kvůli tomu se musí nutně jeden od druhého lišit, ale proč někdo svůj život prožije v relativním poklidu a jiný zas nevychází z problémů? A proč do té druhé kategorie patřím zrovna já, když se těm trablům snažím ze všech sil vyhnout, ale ony mě stejně pokaždé dostihnou?

Trochu nezáživné historie Jakubova rodu

Asi jsem musel být už od svého nejútlejšího věku velmi vnímavé dítě i přesto, že se to mohlo zdát některým lidem v mém okolí málo pravděpodobné. Dokonce si troufám tvrdit, že už ve třetím roku života může do sebe človíček vstřebávat takové věci, o kterých nemá dospělý ani ponětí. Když jsem totiž později konfrontoval některé zážitky z té doby se svojí sestrou, která byla ode mne o třináct a půl roku starší, tak mi je potvrdila. Proto tímto apeluji na dvojice, které si právě chtějí založit rodinu, aby s tímto fenoménem překotného vývoje mozku u dětí od samého počátku jejich života kalkulovali.

Možná se při mém zrodu seskupila na obloze nějaká podivná konstelace hvězd, ale mám za to, že toho patnáctého dubna roku tisícího devítistého čtyřicátého šestého tomu tak zcela určitě bylo - a dokonce si troufám tvrdit, že tak bohatý život na klopýtání a pády má asi málokdo.

Už jenom to, jak se moje rodiče sešli, byla děsná náhoda. Máma se narodila ve Vídni, kde můj děda Antonín Čechmánek pracoval u konfekční firmy Maier - Mandl jako ředitel filiálky. Jeho manželka zemřela při porodu a tak si musel najít pro holčičku kojnou, jak se to tehdy běžně praktikovalo. Náhodou se v okolí taková paní vyskytla; pradlena Anna Havránková byla svobodnou matkou pouhý týden, když její děvčátko zemřelo - a žít ve vile bohatého a zajištěného čerstvého vdovce bylo pro chudou prادلenu terno. Měla vlastně jen jediný úkol - odchovat jeho dítě do dospělého věku. Anna Havránková měla v té době jedenadvacet let, byla pohledná a navíc kyprých tvarů (které dědovi mimochodem imponovaly po celý jeho život) a tak nebylo divu, že ji po krátké době pojal za manželku.

Moje máma měla teprve čtyři roky, když děda dostal od firmy fantastickou nabídku - měl se stát ředitelem ještě větší filiálky v Moskvě. Samozřejmě se nerozpakoval ani zlomek vteřiny a tu nabídku přijal. Čekalo je v té ruské metropoli něco málo přes deset let poklidného života, jenže pak přišel Lenin se svou revolucí a bolševici je (naštěstí jenom) vyhnali ze země, jako tisíce jiných.

S manželkou Annou už děda neměl žádné děti, ale protože

toužil po synovi, osvojil si v Rusku ještě před revolucí blondá-tého sirotka z ulice, kterému dal i svoje jméno.

Ládík (teď už s novým příjmením Čechmánek) s Maruškou, otcem Antonínem a macechou Annou zakotvili pak po té strastiplné cestě v Prostějově, kde měla tehdy firma Maier - Mandl založit jednu z největších výroben konfekce v republice. Protože důležitá místa ve vedení budoucí firmy byla už obsazena, stal se můj děda pouhým vyšším úředníkem - a to už mu zůstalo až do penze.

Samozřejmě, děda Čechmánek neutíkal z Ruska s prázdnou. Věděl, že začátky v novém prostředí nebudou lehké a tak si na cestu vzal pořádnou zásobu zlatých šperků s tehdy velmi cenným baltským jantarem. V bláhové naději, že předrevoluční ruské ruble budou platit v zahraničí i nadále, uchovával pečlivě až do své smrti zhruba deseticentimetrový štos bankovek - které spíš připomínaly svojí velikostí příkrývky na postýlku pro panenky a na každé z nich byla číslovka 100 000. Také měl u sebe dvě šekové knížky znějící společně na neuvěřitelnou částku dvacet milionů rublů, ale ani tohle všechno mu nebylo k ničemu. Přišel rok 1918 a s ním přišla nová republika, která se vymanila z rakouskouherské nadvlády. Tehdy také logicky docházelo k různým změnám, se kterými mnozí nepočítali. Ke změnám docházelo i ve firmě Maier - Mandl; tu postupně převzal Arnošt Rolný a ještě potom Jan Nehera, rodák z neda-lekého Kostelce na Hané.

Svět se nezadržitelně řítil do hospodářské krize a kupní síla koruny klesala. Navíc se dědovi stala nepříjemná věc - když šel po setmění z Národního domu přes Židovskou čtvrt k Jezdeckým kasárnám (naproti nimž bydlel), přepadli ho v průcho-du tři opilí chlápci, zbili ho a sebrali mu hotovost, kterou měl u sebe, dva masivní pánské prsteny s brilianty a zlaté kapsní hodinky Elgin, o kterých děda tvrdil, že byly amerického původu. Aby se mu už podruhé nic takového nestalo, tak všechny úspory, co měl doma, vložil do Živnobanky, které důvěřoval pro její dosavadní stabilitu.

Můj táta, Jakub Kryštof starší, se narodil v Kelčicích, což je vesnice nedaleko Prostějova směrem na Vyškov. Babička Anna měla s dědou (Jakubem Kryštofem nejstarším) celkem čtyři

děti - Františka, Edu, Jakuba a Annu, které všichni říkali Anda. Děda z otcovy strany pracoval v prostějovském pivovaru jako pomocný dělník. Jednoho deštivého dne při nošení těžkých pytlů s mlátem dostal zápal plic a zakrátko nato zemřel.

Babičku i s těmi čtyřmi dětmi si vzal vdovec Václav Kliment, se kterým vyvdala syna Antonína. Také se k němu vzápětí přestěhovala do Prostějova na místo, kterému se říkalo Pod Žudrem. V prvním patře ve dvoře tam pak všichni žili ve dvou maličkých místnůstkách, kde stropy byly tak nízké, že by třeba nějaký vyšší člověk, kdyby k nim přišel na návštěvu, musel mít hlavu v jednom kuse sehnoutou. Naštěstí je nikdo zase tak často nenavštěvoval a protože celá rodina měla na tehdejší dobu docela průměrnou výšku, neměli s tím větších problémů. Tedy až na Antonína, který měřil metr devadesát dva. Ten navíc nosil účes „na ježka“ a když se pohyboval po světnici ve vzprímeném postoji, tak jím legračně šmejdil po stropě. Po krátkém čase pak bylo možno docela snadno rozeznat, po jaké trase se pohyboval nejraději, neboť tam zůstávala mastná cestička od pomády, kterou si Toník vpravoval do svého účesu v docela obстойné vrstvě (a tím pádem se ten strop musel bílit vápnem daleko častěji, než všechny zbývající stěny).

Přestěhování z Kelčic do Prostějova bylo výhodné hlavně pro mého tátu, který v té době právě nastupoval na reálku; měl to v místě a nemusel tedy šlapat denně deset kilometrů tam a potom zase zpátky. Na reálce se také spřátelil s Jiřím Wolkerem, který skoro denně chodil Pod Žudro do hospody na svůj oblíbený Tramín. Za dvě deci prý byl ochotný napsat na místě básničku a tak by nebylo divu, kdyby se při troše štěstí našla někde na půdě nějaká dosud nepublikovaná perla z té doby.

Táta sice tvrdil, že s Wolkerem „chodil na reálku“, jenže já jsem si po mnoha letech zjistil, že zatímco Jiří školu pomalu končil, otec byl teprve někde v prostředku (to ovšem nemuselo znamenat, že se blíže neznali - Wolker měl rád neustále kolem sebe mladé lidi, se kterými vedl nekonečné diskuse). Když pak takováto rozjařená společnost vycházela pozdě v noci z hospody, probouzela svým halasem pokojné prostějovské občany, kteří si dokonce i několikrát stěžovali na radnici. Wolkerovi ale byli bohatí a vlivní měšťané, kteří měli přímo na náměstí

honosný secesní dům a tak občasným příspěvkem do městské kasy celou takovou nepříjemnou záležitost zahladili.

Když po ruské revoluci máma emigrovala se svou rodinou do Čech, bylo jí necelých deset let. V Moskvě chodila do jedné z mnoha tamních škol, a protože její otec nepředpokládal, že kolo dějin zvrátí tak překotně jejich životy, tak se ani moc ne snažil naučit dcerku svůj původní mateřský jazyk. Máma na tu dobu občas zavzpomínala nějakou legrační historkou, jako například, že ji nevlastní matka Anna poslala k řezníkovi pro ledvinky, které se rusky nazývají „počky“. Když na ni přišla řada a řezník se jí zeptal, co by chtěla, přirozeně z ní vylezlo tohle slovíčko. Řezník si myslel, že děvče asi zapomnělo, co má koupit a že má počkat, až si zase vzpomene. Zeptal se jí potom ještě asi dvakrát, ale když dostával pořád tu stejnou odpověď, přestal si už holčičky všimnat. Mezitím ledvinky vyprodal a tak se sebrala a šla domů s plácem. Tato epizoda konečně přinutila rodiče, aby se u svých dětí začali intenzivně věnovat výuce českého jazyka, zvlášť když se svojí ruštinou měly velké problémy ve škole. Časem ale obě děti zvládly nový jazyk docela dobře a mámě šlo dokonce učení natolik lehce, že ji otec poslal do lycea.

Krise mezitím postupovala neúprosně krok za krokem a v domácnosti bylo zapotřebí každé koruny. Protože se u Klimentů muselo uživit šest hladových krků, musel jít mladý Jakub Kryštof hned po střední škole někam vydělávat - a kde jinde, než do konfekční továrny Nehera jako střihač. Tam někde také musely začínat vztahy mezi mým tátou a Maruškou Čechmánkovou (v pozůstalosti jsem našel i několik dopisů z té doby). Jenže na nějakou svatbu pomýšlet ještě zdaleka nemohli, protože Jakub musel nejdřív splnit vojenskou povinnost vůči mladé Československé republice.

Narukoval k dělostřelcům do Ružomberoku, což byla od Prostějova pro dva čerstvě zamilované mladé lidi nepředstavitelná vzdálenost. Jako klukovi mi vyprávěl nějaké zážitky ze své prezenční služby u kanonýrů, ale moc si z nich už nepamatuji - asi nebyly zase až tak zábavné pro žáčka ve druhé třídě.

Mne tehdy víc zaujaly jeho neumělé vojenské popěvky, které si sami skládali při čištění výstroje a zbraní. Byly to takové příležitostné písně, jako třeba: „Ejhle, švícko, zdrav buď Allah, ve Váhu se topil vlnách“, anebo takové ty pro výstrahu, jak se chovat na vycházce: „V pondělí je execírka, v úterý zas defilírka, ve středu je pucmarš, pucuj kvérpatrontaš. A v sobotu za svou milou, s cigaretou zapálenou, vtom mě potkal četař, já jsem mu čest nedal. Volá na mě - pst vojíne, od kteréj seš baterie, vede mě za bránu, volá na patrolu. Těžká cesta pro vojáka, když ho vedou do lapáka... a tak dál, jenomže já už si zbytek po těch letech nepamatuji. Taký si zpíval jednu o posledních věcech vojáka, ale z té mi taky utkvěl v paměti jenom kousíček: „Zahoukla rána, vítr ji odnes, nebohý vojín na kolena kles, zahoukla druhá, vítr děsně vál, nebohý vojín takto dokonal“. Pak se (už mrtvý) dlouze loučil se všemi pozůstalými: „Sbohem tu buďte všichni druhové, pak matičko, tatíčku, sestřičko, bratříčku“, a když nakonec došlo na „sbohem tu buď, ty milko milená“, tak v dnešní době by si mohl čtenář pomyslet, že měl ten dotyčný rád čokoládu švýcarského typu s obrázkem fialové krávy.

Prezenční vojenská služba nakonec Jakubovi přece jen jednou skončila a on se vrátil do Prostějova ke své trpělivě čekající lásce Marii. Protože byl zručný, chtěl se ještě předtím, než se vezmou, udělat sám pro sebe a otevřít si vlastní dámský salon. Když o svém plánu řekl Antonínu Čechmánkovi, otevřeně se mu vysmál. Pro bývalého ředitele konfekčního závodu to byla zbytečná námaha; než by ten svůj salon rozjel, konkurenční podnik Nehera by ho přivedl na mizinu. Rozmrzelý Jakub se ale toho dne rozhodl, že se tentokrát otci Marie vzepře a prosadí si svou. Půjde do světa na zkušenou k těm nejlepším krejčím a až se vrátí, tak si ho rodina Čechmánkova bude jinak vážit a dceru mu dá bez dlouhých cavyků.

Opravdu se hned na druhý den sbalil a vydal se na cestu do Německa; doufal, že se tam v některém městě uchytlí, vydělá nějaké peníze a potom se vydá přes Francii do Anglie. Marušce to ovšem nebylo moc po chuti. Chodila jako tělo bez duše a vyčítala tátovi, že dopustil, aby šel Jakub z domu. Když už to trvalo asi měsíc, tak se Antonín domluvil s jedním úřed-

níkem, který měl přibližně stejně starého syna, jako byl Jakub, že k nim přijdou v neděli na oběd a že se při té příležitosti zhostí role dohazovače.

Dopadlo to tak, že mladá dvojice byla dvakrát v kavárně a jednou v kině, jenomže Maruška z filmu viděla akorát titulky, protože jakmile se v sále zhaslo, milý mládenec byl na poměrně zdrženlivou dívku příliš dotěrný. Ta přiběhla s brekotem domů - a to byl konec nejenom její nové známosti, ale i kolegiality mezi otci obou dospívajících potomků. Maruška se zařekla, že se už do smrti na žádného hochy ani nepodívá, což si také pečlivě zapsala do svého deníčku.

Mladý Jakub příliš dlouho ve světě nepobyl, ale i ten rok a půl stačil k tomu, aby se vrátil do Prostějova ke své lásce. Když ukázal otci Antonínovi, že nebyl na zkušené zbytečně a že si přinesl z cest i slušnou sumičku, stárnoucí rodič si uvědomil, že by také jeho dítě mohlo zůstat na ocet, takže nakonec k sňatku svolil.

Jakub s Maruškou vystřídali v Prostějově několik podnájmů, ale když Maruška otěhotněla, bylo třeba někde zakotvit natrvalo. Náhoda tomu chtěla, že v té době začaly horečně vyrůstat nemovitosti v nedalekém Kostelci na Hané. Blížila se totiž krize a tohle byla jedna z možných investic „na horší časy“. Bohatý stavitel Kolačný stavěl celá pořadí, nehledě na to, že z nich nebude mít momentální zisk; očekával, že si po období hubených let všechno vynahradí buď prodejem, nebo pronájemem. Proto uvítal, když k němu přišli dva mladí, na pohled slušní lidé a požádali ho o poskytnutí azylu.

Této skutečnosti využila stavitelova dcera, Karolina Vlková, která vlastnila v Kolíně několik domů na náměstí. Její otec byl už starý a nemocný a tak před mladou dvojici položila zdánlivě výhodný návrh - budou mít k dispozici celou polovinu domu zdarma, ale postarají se o něho do jeho smrti.

Jakub s Maruškou na tuto smlouvu radostně přistoupili, aniž by měli tušení, co je čeká. Kolačný měl jakousi představu, že jeho dny jsou už sečteny a tak se je snažil využít jak se patří. Přetrvával po hospodách od rána do večera a pil, co se do něho vešlo. Na jídlo ale chodil pravidelně, a běda, když třeba oběd

nebyl v určenou dobu teplý; to udělal takový cirkus, že to bylo slyšet daleko po okolí.

Jakub si z jedné místnosti udělal krejčovskou dílnu a také scény pochopitelně odrazovaly klientelu, což bylo v těchto skromných začátcích obzvlášť dost problematické. Na druhou stranu se to snažil vykompenzovat tím, že odváděl perfektní práci, a tak se poměrně brzy v téměř dvoutisícovém Kostelci mezi ženami a dívkami rozneslo, že šít u Jakuba Kryštofa je terno. Časem si zvykly a pro většinu zákaznic nebyly nakonec nějaké výlevy věčně opilého starce zase tak nepřekonatelnou překážkou. Zakázky se jenom hrnuly, a tak se do práce musela zapojit i Maruška, která už byla v sedmém měsíci těhotenství. Jenomže ani to však zakrátko nestačilo - ještě si přibrali dva tovaryše, z nichž jeden dojížděl z vedlejších Smržic a toho druhého museli dokonce ubytovat u sebe.

Do těchto stísněných podmínek se narodila dcerka Zdenička. Jenomže to nebylo všechno; opilec Kolačný si postěžoval v dopise své jediné dceři, že se o něho Jakub s Maruškou nestarají tak, jak bylo domluveno. Karolina Vlková přijela z Kolína taxíkem, aby „sjedнала nápravu“. Ta spočívala v tom, že sehnala ke svému otci hospodyně (protože nájemníci se ukázali být nespolehliví) a tuto hospodyně nyní museli platit ze svého. Kromě toho stanovila nemalý poplatek za pronájem, takže měl Jakub nečekané náklady navíc. S velkým váháním nakonec propustil jednoho z tovaryšů, aby tak snížil výdaje a udržel si živobytí. Všichni tři pracovali do úmoru, jen aby stačili poptávce a nepohltila je konkurence.

Krise se však už začala projevovat v plné síle. K Jakubovi začalo chodit čím dál méně klientek, až nakonec zůstaly ty skalní - většinou to byly paničky bohatých sedláků a pak už jenom manželka advokáta, lékaře, majitele mlýna, veterináře a ředitele školy.

V dalším roku hospodářské krize Maruška otěhotněla podruhé. Když se to dozvěděl otec Antonín, vyčetl Jakubovi jeho nerozvážnost, do čeho že to přivedou toho ještě nenarozeného drobečka, jakou mu připraví budoucnost, ale když se narodila

moje sestra Květa, přece jen jí dal „pod peřinku“ nějaké čtyři masivní zlaté náramky s tím jantarem, které stačil pobrat na cestu při útěku před revolucí v Rusku.

Květa měla necelé dva roky, když Zdenička zemřela na spálu. Zůstala po ní jenom jediná fotografie (a to právě ta, kde leží mrtvá na postýlce, s věnečkem bílých květů na hlavičce) a potom také dvě blondaté kudrlinky vlásků. Bylo to krásné děvčátko a jako sestřičku bych ji bral všemi deseti.

Máma byla na pokraji šílenství - vždyť přece udělala všechno, aby svou dcerku zachránila (jenomže v té době to byla tak často smrtelná nemoc dětí, že se s tím víceméně muselo počítat). Až do pohřbu seděla v márnici u své nebohé holčičky, ani nejedla, ani nespala, jenom usedavě plakala. Jakub musel po ty dny naplno pracovat, ale také se snažil jako otec postarat o dvouletou Květušku. Do toho přišla hospodyně, která se starala o stavitele Kolačného, že končí, protože prý ten opilec nemůže vstát z postele, do které se pomočil a pokálel a ještě byl na ni velice hrubý, když mu chtěla vyměnit prostěradlo. Vyžaduje na ní neustále chlast, který mu není ochotná přinést a když byla k němu na dosah, tak ji uhodil do tváře. Jakub s ní tedy šel k ležícímu starci a už na první pohled zjistil, že má abstinenční příznaky. Nakázal tedy té paní, aby mu raději ten požadovaný alkohol přece jenom podala, že se snad potom zklidní a usne. Hospodyně jen pokrčila rameny a udělala to, co Jakub řekl, jenže asi za dvě hodiny příběhla znovu. Prý je stařík celý fialový a vůbec nedýchá. Jakmile Jakub vkročil do místnosti, kde Kolačný ležel, zjistil, že se dědek udusil vlastními zvratky, které byly cítit až na chodbu. Chvíli se pak ti dva dohadovali, kdo z nich za to může; hospodyně osočila Jakuba, že jí poručil lít do starocha režnou, Jakub zase kontroval, že měla mít rozum a že se při tom lití měla dívat, jak na tom je. Nato rozšafná šedesátnice odpověděla, že tedy měl u něho zůstat sám a rozzuřený Jakub to ukončil argumentem, že je placená za to, aby se o toho opilce starala. Ba co víc, že vlastně ty peníze ji přes Vlkovou dává on. Ošetřovatelka nemeškala a odešla na poštu, odkud hned telefonem zpravila dceru Kolačného o celé situaci.

Jakubovi šly mezitím hlavou ty nejčernější myšlenky.

Vlková je teď zcela určitě všechny vyhodí z domu a možná je ještě obviní z nedbalosti, která způsobila smrt jejího otce.

Nic takového se ale nestalo. Karolina Vlková sice obratem přijela, ale s Jakubem jednala tak jako jindy. Byl až překvapený, že neprojevovala v podstatě žádnou lítost nad smrtí svého otce, ba dokonce mezi řečí utrousila, že s tím dokonce i trochu počítala. Zato jemu projevila soustrast nad smrtí dcerky Zdeničky a dala mu dokonce peníze na to, aby se ujal obou pohřebních obřadů i mši za zesnulé. Hospodyní přikázala, že má všechn nábytek po otci spálit na dvoře, protože děsně páchne a propustila ji na místě se dvěma měsíčními platy.

Všechno tedy dopadlo jinak, než Jakub předpokládal. Teď měl vlastně k dispozici celý dům, aniž by za něj musel platit větší peníze, než platil ošetřovatelce Kolačného. Měl jenom jedinou povinnost - starat se o dům, zajišťovat na něm veškeré opravy a také udržovat hrob, který hned po obřadu Karolina Vlková pořídila.

Matka chodila po pohřbu Zdeničky jako tělo bez duše a dokonce se zdálo, že ztratila zájem o svoji druhorozenou Květušku. Jakub se teď měl co ohánět, aby uživil rodinu a tovaryše, který využil svízelné situace svého chlebodáře a řekl si o zvýšení platu. Po smrti Kolačného se sice druhá polovina domu uvolnila, ale aby se z ní dal udělat opravdový Dámský salon, jak ho měl Jakub ve svých představách, muselo by se do toho vložit spousty práce; třeba jenom ten příšerný zápach se mohl odstranit leda tak, že by se zdi oškrábaly na cihlu a znovu pak omítly - tak moc byl do nich zažraný.

Nicméně se zhostil i tohoto úkolu a už po dvou týdnech se celá dílna mohla přestěhovat do druhé poloviny domu. Shodou okolností se hned několik kosteleckých krejčí naráz rozhodlo, že už to živoření (kdy „dělali sami na sebe“) nebudou dál snášet a podvolí se velkému prostějovskému koncernu, který jim tím zajistil stálou práci. Ještě já si jako dítě pamatuji, že švadleny a krejčí jezdili na kole každé pondělní ráno „odvádět dílo“; (na širokých nosičích, které byly vyrobeny speciálně pro tento účel, vozili veliké rance nastříhaných látek domů, aby z nich

během týdne ušili nějaké části oděvů. Ti „lepší“ šili saka a proto se jim říkalo „sakaři“, no a ti ostatní byli „kalhotáři“. Můj táta musel být velmi dobrý, když se mezi tou konkurencí udržel - vždyť v okolí byl krejčí skoro každý druhý. Ovšem tehdy v té době, o které píši, se podomácku šilo „pro Neheru“, kdežto já už si pamatuji jenom to období po znárodnění, kdy tito lidé vozili svá díla do OP Prostějov). Táta si tím pádem mohl dovolit přibrat hned dva tovaryše, aniž by to zatěžovalo rodinný rozpočet; (klientela se stabilizovala, protože si bohaté paničky - a to nejenom z Kostelce, ale i z okolí - velmi brzy navykly nosit na sobě luxusní modely „od Kryštofa“).

Máma ještě pořád truchlila za Zdeničkou tak intenzivně, že pro firmu vůbec nebyla použitelná. K malé Květušce našel táta mladou, bezdětnou vdovu Annu po střelmistrovi Látalovi z nedalekého čelechovického lomu, který nešťastnou náhodou dostal plný zásah, když kontroloval po odpalu roznětky a jedna z nich mu vybuchla se zpožděním přímo před obličejem. Máma to jeho rozhodnutí nesla s nelibostí; dobře věděla, že leckterá z jeho klientek házela očkem po jejím pohledném a ještě navíc atleticky stavěném manželovi. Dokonce i Aniččino oko na něm kolikrát spočinulo mnohem déle, než by se patřilo.

Máma v té době spala odděleně, což bylo od ní velmi nerozumné, když ty dva ponechávala tak často spolu. Tehdy to mezi mými budoucími rodiči vůbec nevypadalo na spokojené manželství. Děda Čechmánek v tom chtěl udělat pořádek, ale namísto toho, aby domluvil své dceři a přiměl ji k rozumu, vyčetl tátovi, že se stará jenom o ten svůj podnik a rodinu že naprosto zanedbává. Také mu vyčetl jeho velkou zálibu - že tráví poslední dobou spousty času v tehdejšími Ctiboru (což byl sportovní oddíl zaměřený na „těžkou“ atletiku), neboť táta miloval řeckořímský zápas. Nakonec si objednal drožku a odvezl mámu i s Květuškou do své vily v Prostějově. Anna Látalová teď měla o jednu velkou starost méně, když se nemusela točit kolem děvčátka, které se mělo narodit spíš jako kluk; všude vlezla a všechno musela prozkoumat. Teď už jen vařila pro „pana mistra“ a jeho tři tovaryše, prala, uklízela a taky se starala o králíky a drůbež, které bylo na dvorku pořád plno.

Táta asi týden po odjezdu mámy a dcerky odolával pokušení něco si začít s mladou vdovou, které pomazlení scházelo stejně, jako jemu, ale když svoji budoucnost v manželství neviděl nijak růžově, nakonec tomuto pokušení podlehl. Udělal to tím spíš, že se mu Karel Ošťádal, jeden z těch tří tovaryšů, svěřil, že si na Annu myslí, jen ještě nemá dost peněz na založení rodiny. Vidina, že se mu vlastní manželství rozpadá a že možná takováto jediná příležitost by mu mohla uniknout, prostě po ní sáhl bez dlouhého rozmýšlení.

Děda Antonín konečně zjistil, že příčina konfliktu je v myšlení jeho vlastní dcery a přivezl mámu i s vnučkou zpět. Vedl s mými budoucími rodiči rozhovor, po kterém mu oba museli slíbit na smrt jejich dcerky, že své vztahy srovnají a že se už nikdy v jejich životě nestane nic podobného.

Ten rozhovor se odehrával před Annou, která jim připravovala kávu a která vyslechla i tuto přísahu. Hned po tom, co děda Antonín odjel, využila chvilky, kdy byli s tátou sami a sdělila mu, že s ním čeká dítě. To se ví, že to byl pro tátu šok a hned začal přemýšlet, jak z této situace vybědnout a co bude lepší - jestli odejít hospodařit s Annou do její maličké chaloupky v Čelechovicích a pohřbít tak svůj sen o prosperujícím podniku, nebo dál zůstat s mámou a platit alimony, které budou zcela určitě scházet v jejich rozpočtu až do dospělosti toho levobočka. Po dlouhé rozvaze navrhl pak Anně, že by jí poskytl jednorázovou částku, kdyby o všem pomlčela a vzala si Karla, který jí také nebyl lhostejný. Když vyslovil sumu, kterou by jí byl ochoten dát, tak Anna, která ještě tolik peněz pohromadě v životě neviděla, tak tuto částku nakonec přece jenom přijala. Krátce nato se s Karlem vzali, Karel dal výpověď a do týdne se odstěhovali.

Shodou okolností probíhala v republice další vlna spály a malá Květuška ji dostala taky. Jakub, i když byl ateista, v tom viděl trest za ten svůj prohřešek - jako že boží mlýny melou pomalu, ale jistě. To samé ale cítila taky máma, a tak ti dva ze strachu, že přijdou i o svoji druhou dcerku, konečně zase našli k sobě cestu. Máma následně od děsně pobožné paní Lénkové sehnala „zaručený recept“, že je třeba každou chvíli dítěti vytírat krk benzinem smíchaným s lihem a tak to také

praktikovala déle jak týden. Kupodivu se z té spály Květuška nakonec přece jenom vykřesala; jenže máma to viděla jako naprostý zázrak a začala pravidelně chodit do kostela - pochopitelně k nelibosti manžela. V tomto období to šlo v jejich vztahu opravdu jako na houpačce, jenomže okolnosti to zařídily, že spolu zůstali i nadále.

Krise se neúprosně blížila ke svému vrcholu a v sousedním Německu začali zvedat hlavu fašisté. Když se pak dostal k moci Hitler, bylo všem jasné, že dojde k válečnému konfliktu. A když začal mít otevřený zálsk na malého souseda s odůvodněním, že stejně je v jeho pohraničí většina německého obyvatelstva a že je třeba více půdy pro německý pluh, lidé ze strachu drželi při sobě. Prostě nebyla doba na domácí roztržky takového rázu, které by vedly ke zbytečným rozchodům.

23. září 1938 ve 22,00 hod. byla vyhlášena Všeobecná mobilizace. V podstatě se už očekávala dopředu, takže muži, kteří měli brannou povinnost, se dostavili na svá místa u útvarů během několika hodin. Když o těch hektických chvílích táta hovořil, bylo na něm vidět, jak je znovu po těch letech prožíval. S jakým odhodláním a nadšením šli bránit svoji vlast, když se jim do rukou dostaly zbraně a zaujímali svoje pozice na hraničních liniích v železobetonových pevnostech, bunkrech a zákopech. Pravda, všechna ta opevnění ještě nebyla úplně dostavěná, ale ani takový detail nijak nezmírňoval jejich chuť dát Hitlerovi na frak.

Táta byl na hranici u dělostřelecké baterie a čekali jen na ten osudný povel, kdy budou moci zahájit obrannou palbu. Necelých pět dní žili v napětí a poslouchali rádio, jak se o nich velmocí dohodnou v Mnichově (29. září 1938), jenže po těch pěti dnech přišla studená sprcha - všichni nás zradili...

Nepopsatelná lítost a vztek vehnaly těm odhodlaným chlápům slzy do očí. Mnozí z nich odpírali podrobit se rozkazu opuštění pozic bez boje, drželi se svých zbraní zuby nehty, ale nakonec přece jen museli poslechnout.

Hitler vyhlásil 16. března 1939 výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. V té době se těžko sháněly peníze na všech-

no a tak to zase nejvíce odnesla kulturní a sportovní činnost. Aby mohl prostějovský atletický oddíl Ctibor fungovat, jezdili řeckořímszí zápasníci k exhibičním zápasům po poutích - z nich se mi zachovalo jenom několik ohmataných černobílých fotek, na nichž je zachycený táta, jak zápasí s Gustavem Frištenským. Samozřejmě, byly to zápasy předem domluvené, protože Gustav Frištenský byl v té době neporazitelný borec a tady nešlo o žádnou obhajobu titulu, natož o to pochroumat údy sparingpartnerovi z klubu.

Horší časy měly teprve nastat - totiž 1. září 1939 Německo začalo otevřený válečný konflikt tím, že vojensky vpadlo do Polska. Na tuto událost reagovala Francie společně se Spojeným královstvím a 3. září vypověděly Německu válku. Do tohoto konfliktu pak byly postupně zatahovány další a další státy, ale o tom bylo napsáno a nafilmováno nepřeborné množství materiálu ke studiu; pro mne je důležitá ta okolnost, že někdy okolo poloviny července 1945 mě mí rodiče počali - nejspíš z radosti, že už je konec těch válečných hrůz, nebo (a tomu příkládám větší váhu), táta chtěl mít mermomocí potomka mužského pohlaví.

Jakubovo rané dětství

Narodil jsem se 15. dubna 1946 v maličkém pokojíku vedle kuchyně za pomoci porodní báby paní Dolínkové (stejného data se potopil Titanic a narodil Leonardo da Vinci, takže už tímto jsem byl jaksi předurčený k tomu, abych se životem ubíral z extrému do extrému). Můj příchod na svět ovlivnil moje rodiče natolik, že už neměli důvod být na sebe chladní (jak mi tuto dobu popisovala moje starší sestra). Musel jsem být neduživý kojenec, protože jsem hned od začátku trpěl nedostatkem vápníku (říkali té nemoci „měknutí kostí“). Místní doktor si s tím nevěděl rady a tak poslal mámu za specialistou do Olomouce. Tam primář Mores mámě řekl, že to bylo na poslední chvíli a že se s tím „pokusí něco udělat“. Trvalo to rok a půl, než se můj zdravotní stav zlepšil natolik, že jsem se takřka vyrovnal ostatním dětem - ovšem potom se díky té primářově péči moje tělesná schránka vyšplhala dokonce mírně nad průměr. Nicméně jsem se ze všech těch prvotních potíží přece jen nakonec vykřesal.

Když jsem prožíval ve svém životě druhou zimu, byla toho roku opravdu bohatá na sníh. Sestra měla v té době šestnáct let a už se ohlížela po mládencích, takže výjezd s malým bráškou na saních byla pro ni spíš záminka, jak se vzdálit domácím pracím.

V Kostelci, kde nebylo jednoho kloudného kopce, který by se dal použít k těmto účelům, bylo sáňkování dost obtížné. Všude kolem, kam až oko dohlédlo, rozprostírala se rovina úrodné Hané - ale přece se to rozhlízející oko o něco v dálce zarazilo; zhruba něco kolem čtyř kilometrů na sever od obce se vypíнал kopec, zvaný honosně Velký Kosíř, ačkoliv se při výšlapu na jeho vrcholek nezadýchal ani trénovaný viržinkář. Na východ se nedal kvůli té naprosté rovině najít vůbec žádný orientační bod, až kdesi daleko za Prostějovem na jihovýchodě bylo znát mírně zvlněné Záhoří. To pak skoro neznatelně přecházelo k Ohrozimi a Plumlovu na jihozápadě a dál přes Vojenský újezd Březinu do Dražanské vrchoviny.

Přesto ale byla přímo v Kostelci čtyři taková místa, pro která

stálo zato oprášit načas většinou podomácku vyrobené sánky - a všechna byla rovnocenně nebezpečná. Především to byla úvozová cesta směrem na Kosíř, zvaná podle svého tvaru Kozí brada, jejíž stěna se do ní příkrě svažovala a vytvářela tak zhruba čtyřmetrovou dráhu, na jejímž konci očekával každého sjíždějícího poměrně prudký náraz, jak se sáně zarazily ve zlomu terénu mezi svahem a cestou.

Asi o dvě stě metrů dál, po pěšině kolem plotu Sokolského stadionu byla další a ještě nebezpečnější sanice. Nebezpečnější v tom, že uprostřed příkré (tentokrát šestimetrové) dráhy stála letitá, rozložitá lípa, které se bylo zapotřebí v té rychlosti dovedně vyhnout, nechtěl-li mít jezdec rozbitá ústa, překousnutý jazyk, či vytloučené zuby. To ale ještě nebylo všecko, protože za tím širokým lipovým kmenem byla hned pěšinka, po které běžně chodili lidé (kteří byli ve stejném, ne-li ještě větším nebezpečí, než malí závodníci na rohačkách), a za pěšinkou byl už jenom drátěný plot (kolikrát poslední záchrana odvážného dětského kaskadéra, neboť těsně za ním bylo kdysi ještě pro jistotu vysázeno správcem velmi pichlavé křoví).

V těch dobách koňských povozů se dalo ještě sáňkovat po svažité dlážděné silnici od Hluchova, která byla souběžná s horní cestou kolem sedláckých stavení, která nesla název Na Rynku. Problém byl ale ten, že po několikerém projetí sáněk s posádkou byla dlažba tak uklouzaná, že po ní nemohl žádný pěší projít, aniž by si nepochroumal nějakou končetinu, nebo aby si v tom lepším případě nezpůsobil hned několik podlitin najednou. To potom pan profesor Konštatský, co bydlel poblíž, vyhnal svoje dvě dcerky s vrchovatými nádobami a lopatkami, a ty pak sypaly velmi svědomitě silnou vrstvu popela na lesknoucí se ledovou krustu, která kopírovala nerovnosti dlažby na silnici. Tím ovšem spolehlivě zrušily ten správný skluz železek až do dalšího přidělu nového sněhu k nemalé rozmrzlosti sportu chtivých dětí. Ta nevraživost k oběma křehkým albínkám dostoupila jednu sezónu tak vysokého stupně, že si na ně několik starších kluků počíhalo a zmydlilo je tak, že toho dne nemohly ani do školy. Skončilo to tenkrát šesti dvojkami z mravů a dvěma ředitelskými důtkami.

Čtvrtou a poslední sáňkovou dráhou byla ulice Mlýnská. Ta

byla kvůli své délce oblíbená, jenomže po celkem poklidné a neustále se zrychlující jízdě cíhala na odvážlivce úplně dole v prudké levotočivé zatáčce záludnost zvaná Kačeňák. Copak o to, v zimě byl ten rybníček zamrzlý, takže byl prost čvachtajících se kačen a kejhajících husí, ale jeho svahy zasahovaly skoro až do třetiny vozovky, takže z něho vznikla naprosto totožná past, jakou si číhající mravkolev chystá na nebohou mravenčí kořist. Navíc někoho z obce napadlo nainstalovat na ten nejnebezpečnější úsek masivní zábradlí svařované z profilů ve tvaru „el“, takže ve výsledku působilo jako dokonalý mlýnek na maso už jenom při pouhém škrtnutí v té rychlosti o ně jakoukoliv částí lidského těla.

Vlastně teď se teprve dostávám k tomu základnímu. Sestra, která byla rodiči donucená provětrat svého dvouletého brášku, vrazila ho do fusaku, naložila na rudle s ohrádkou a vydala se s ním na Kozí Bradu, která byla nejbližší. Jakoby náhodou se ovšem u Dělnického stadionu potkala s bývalým spolužákem Vládou Smržem, kterému nebyla lhostejná už na Základní škole a Vláda se galantně nabídl, že malého brášku povoží, což se také stalo.

Z těch několika jízd si nepamatuji zhola nic, jelikož jsem po obědě v tom teploučkém fusaku usnul. Jisté však bylo, že ty dva to brzy na té kratičké trati omrzelo a vydali se na druhý konec vsi, na Mlýnskou ulici. Patrně byli tak zabraní do debaty, že když přišli se sánkami na místo a chtěli vyzkoušet první sešup dolů, tak sestra zděšeně zjistila, že fusak je prázdný a že malý Jakub jim musel vypadnout někde po cestě. Překotně se tedy vraceli zpátky až ke Kozí Bradě, ale kloučka nikde nenašli. Šestnáctiletá Květa byla hrůzou bez sebe, když vcházela doma do dveří a očekávala strašný nářez od táty, který si na svém potomku mužského pohlaví velice zakládal. Pro ni to tehdy ještě relativně dopadlo dobře, neboť mne našla řvoucího a promodralého porodní bába paní Dolínková v závěji někde na polovině cesty a donesla mě domů k rodičům. Vlastně mě tím podruhé vrátila k životu, i když tomu osud nebyl zrovna moc nakloněn, jak bylo z této příhody zřejmé. Měl jsem jenom zápal plic, ale nějak jsem se z toho nakonec vylízal, takže by se mohlo zdát, že budu teoreticky v pořádku. Sestra se tenkrát

cítila velmi provinile, a tak se mi to snažila všemožně vynahradiť; všelijak mě hýčkala, donášela mi různé sladkosti a už si nikdy nedovolila mě ponechat bez dozoru. Nějaké následky to však přece jenom na tom mém křehkém organismu zanechalo - chytil jsem každou rýmu, která kdy šla kolem.

Jakub poprvé v kolektivu

Když mi byly tři roky, máma mě odvedla poprvé do školky. Docházka tam byla jednoduchá - za domem jsme měli zahradu, za zahradou potok a za ním přes prašnou cestu už byla ona budova. Ze začátku se mnou chodila máma, ale když zjistila, že se už sám umím držet plotu, když chodím po uzoučké pěšince po srázném břehu až k lávce a nespadnu přitom do potoka, tak si to dozorování odpustila. Musím podotknout, že ta pěšinka byla skoro tak široká, jako kladina pro gymnastky, ale kdybych ji obcházel kolem celého pořadí, tak by se ta délka cesty do školky nejméně ztrojnásobila.

Původně ta školka vlastně vůbec nebyla školkou, ale bylo to luxusní růžové stavení, na kterém byl nápis „Villa Ernest“. Protože se mezi lidmi na počátku padesátých let rozneslo, že dojde ke znárodnění soukromého vlastnictví, předešla tomu majitelka, paní Ernestová, skutečně za pět minut dvanáct tím, že objekt nabídla právě pro zřízení školky a sama ji vybavila vším potřebným. Tím si vlastně nepřímou zajistila místo ředitelky a tuto funkci zastávala až do svého důchodu, což byly přibližně čtyři roky. Byla to hodná stará paní, která nosila brýle se zlatými obroučkami, vyprávěla nám pohádky a často si s námi hrála. Kuchařkou tam byla paní Dvořáková, která uměla udělat báječný piškot s rybízovou pěnou. Moje máma neuměla nijak zvlášť vařit, ale co jí šlo fakticky dobře, byly karamelky zvané štolverky a tažený závin.

Kuchařka paní Dvořáková měla synka stejně starého jako já a tak bylo pochopitelné, že byl s námi ve třídě. Dost jsem se divil, že se jeho maminka jmenuje Dvořáková, ale on má příjmení Vévoda. Vrtalo mi to hlavou a snažil jsem se tomu přijít na kloub. Nešel jsem na to zhurta, ale kdykoliv k tomu byla příležitost, neopomenul jsem se ho na to zeptat. Když jsem se potom dozvěděl pravdu, že tatínka ztratil ve válce na bojišti a maminka že mu umřela v nemocnici, prý na nějakou horečku omladnic, docela jsem se za to svoje neustálé vyzvídání styděl. Měl bych být vlastně šťastný, že mám oba rodiče a já že se jmenuji jako oni a dal jsem si slovo, že je nikdy nebudu zlobit.

Na jednu příhodu v tamější školce si pamatuji skutečně živě. Hned za vstupní bránou byl totiž dvůr a za ním pak poměrně velká zahrada. Na zahradu jsme mohli jenom za doprovodu vychovatelek, abychom tam nic nepolámali a netrhali nezralé ovoce. Na dvorku bylo pískoviště, na kterém jsme trávili většinu dne, když bylo pěkné počasí a nebyli jsme právě na procházce. Písek to byl žlutý, kopaný a velmi jemný. Když pak máma prala moje punčocháče a jiné svršky, které jsem měl momentálně na sobě, když jsem se kdykoliv, třeba i jen namátkou ocitl na pískovišti, tak o něm říkala, že je „vlezlý“. Pamatuji se na den, kdy nám přivezli velkým nákladákem fůru nového písku, protože jsme ten starý pravděpodobně už roznesli na svých oděvech do našich domovů. Ten už nebyl tak přilnavý, ale zato se z něho (k našemu roztrpčení) stavěly hrady, tunely a bábovičky podstatně hůře. Odhaduji, že jediný, kdo z něj mohl mít relativně radost, byly naše mámy.

Na dvorku rostly u zdi dva mohutné a bohatě větvené keře jasmínů, ve kterých jsme měli různé tajné skrýše. Mimo jiného tam byly staré dřevěné necky, které kdysi někdo použil na míchání malty a které se tam nějakým záhadným způsobem ocitly. Po nálezu vylomeného prkna z plotu, které jsme uložili napříč těchto necek, jsme si z nich vyrobili letadlo. Největším problémem ale bylo domluvit se, kdo z nás bude pilotem, protože tato funkce byla z hlediska provozu nejdůležitější. Naše letadlo bylo už třeba zvláštní tím, že mělo pilotů několik. Myslím si, že jsme tehdy létali dokonce i bez cestujících. Do samotných necek se nás vešlo pět a na křídla se posadili další čtyři piloti. Když si však s námi chtěl hrát synek naší kuchařky, Karel Dvořák alias Vévoda, muselo nás být vždycky o jednoho méně, protože byl už od malička pěkně obézní od toho, jak ho maminka nutila v jednom kuse pořád něco jíst. Vykrmila ho nakonec tak, že byl pěkně růžovoučký jako selátko a zabíral v našem dopravním prostředku nepředstavitelně velký prostor. Bylo zřejmé, že kvůli němu musel vždy někdo „dobrovolně“ odejít, což jsme nesli s nelibostí. Nikdy to však nebyla Zdeňka Dermalová, která z nás byla zase naopak nejmenší a nejštíhlejší a paní ředitelka Ernestová nad ní držela ochrannou ruku, je-

likož její tatínek byl automechanik a on zase na oplátku držel ochrannou ruku nad její brčálově zelenou Wikovkou.

Bylo nepsaným pravidlem, že ten, kdo seděl v korbě na prvním místě, byl nejdůležitější a byl pilotem číslo jedna. Za ním seděl pilot číslo dvě a tak dál. Ti, co seděli na křídlech, dělali zpravidla také motory. Podle potřeby vrčeli do vyšších, nebo nižších otáček, to podle toho, jestli letadlo stoupalo, nebo klesalo. Motory často vynechávaly a to pak nastaly všem pilotům krušné chvíle. Když se totiž letadlo řítilo z nebe šílenou rychlostí k zemskému povrchu, hrozilo to pochopitelně neodvratitelnou katastrofou. Pokaždé se však podařil naší posádce na poslední chvíli skvělý manévř a my jsme bez úhony přistáli někde v džungli, nebo v horkém písku pouště Karakum. Někdy jsme také museli přistát pro technické problémy, jako je například doplnění paliva. Doplnění paliva spočívalo v tom, že nás vychovatelky zavolaly na svačtinu nebo na oběd. To pak bylo jedno, jestli ten či onen z nás měl zrovna funkci prvního pilota, protože nás většinou čekaly krajíce namazané tlustou vrstvou tvarohové pomazánky s pažitkou, nebo jiné lahůdky, které malým a děsně vyhladovělým cestovatelům po takovémto dobrodružství přijdou vždycky náramně vhod.

Jednoho dne přitáhl do školky někdo z nás, malých kutilů, asi dvoumetrovou duralovou trubku. Kam by se jinam hodila, když ne do letadla jako knipl?

Když jsme ji ale chtěli nainstalovat na to správné místo, zjistili jsme, že je příliš dlouhá a pro náš účel tedy naprosto nevyhovující. Bylo ji tedy zapotřebí zlomit - ale teď právě nastal ten největší problém: o co? Dětská fantazie nezná hranic, a po usilovném pátrání jsme konečně našli řešení; nejlépe to přece půjde přes vyčnívající kořeny jasmínu!

Ani se mezi námi nemuselo losovat, kdo ten potřebný zlom uskuteční, ale jaksi přirozeným výběrem jsme se ocitli na konci té duralové páky - Bohuš Hájek a já. Nutno podotknout, že zatímco se Bohuš postavil na stranu, která „tlačila“, já se jako silnější z naší výběrové dvojice postavil na stranu, která „táhla“.

Jen co jsme zabrali, tak z hrdel pozorných diváků, kterými jsme byli obklopeni, zaznělo: „Už se ohýbá!“

Povzbuzení tímto kolektivním zjištěním jsme napjali svaly ještě víc. Naše tváře brunátněly námahou a schválně jsme zadržovali dech, aby se zbytečně z našich bezmála čtyřletých tělíček nevytrácela tolik potřebná energie k dosažení cíle.

Když už to vypadalo, že tu duralovou trubku přece jenom zdoláme, stalo se něco nečekaného; Bohušovi se z ničeho nic vysmekla z jeho zpocených rukou, a on upadl zády na rozestavěný pískový hrad Mařenky Stančíkové. Ta začala okamžitě natahovat moldánky a utíkala to žalovat mamince, která pracovala ve školce jako druhá kuchařka.

Neměl jsem čas ani náladu zaobírat se takovými maličkostmi, jelikož mi trubka najednou trhla rukama k mému hrudníku, vysmekla se z nich, odrazila se od protilehlé jasmínové větve a udeřila mě silně do podbřišku. Bylo to hodně bolestivé a já jsem se rázem válel vedle Bohuše. Vyhrkly mi slzy do očí, protože jsem nevěděl, co se děje, ale nechtěl jsem před ostatními vypadat jako uplakánek, tak jsem stiskl zuby a statečně jsem ten valící se proud slzí zadržoval. Zvlášť před Aničkou Koníčkovou jsem chtěl vypadat jako hrdina, protože mi byla hned od začátku mé školní docházky sympatická a pořád se kolem mne motala. I tehdy si ke mně přidřepala, aby mě ukojila, jenže já jsem v ten okamžik neměl na nějaké konejšení náladu, neboť jsem právě svým bystrým pohledem zjistil, že má ve svých vetších trikotýnových kalhotkách uprostřed stehýnek maličkou díрку. Rázem jsem zapomněl na tu hroznou bolest, kterou mi způsobila ta duralová trubka, a věnoval jsem se se zájmem této nečekané události. Anička Koníčková byla hodná a milá holka, jenomže náš vztah brzy zanikl. Jednou mi dala na důkaz své náklonnosti prstýnek s červeným kamínkem, který si koupila ve Štěstíčku na pouti, jenomže já se ho před kluky styděl nosit a schovával jsem ho po kapsičkách tak dlouho, dokud mi ho máma nevyprala v pračce a nevytřela s ostatní špínou na hnojiště.

Ano, s tou pračkou mám taky jednu neobvyklou a neobyčejně bolestivou zkušenost. Jmenovala se Perobot a tenkrát to byl v domácnostech výkřik módy, protože jediný stroj pral i ždímal, takže si hospodyňky nemusely pořizovat pračku i ždímačku zvlášť.

Můj táta patřil k těm domácím kutilům, kteří se s vervou sobě vlastní pustí do práce v jakémkoliv oboru, jaké si lidstvo od svého počátku mohlo vůbec vymyslet. Když si ji přivezl domů, nebyla už nová a předchozí majitel ji chtěl původně odevzdat do sběrný ke starému Rýdlovi, že má „něco s elektrikou“. Táta se s ním domluvil, že ji od něho koupí za püllitru Myslivecké a tak se ocitla touto poněkud složitou cestou v naší domácnosti.

Když ji přivezl, trčely z její rozebrané rozvodové krabice dráty na všechny strany, jak ji někdo chtěl zprovoznit a nebyl přitom moc úspěšný. Nicméně táta se sám z vlastní vůle rozhodl, že se na nějakou chvíli stane renomovaným opravářem praček, protože podle jeho slov „to nemůže být nic složitého“ a naprosto ignoroval staré osvědčené ševče, drž se svého kopyta. I když byl skvělým dámským krejčím, přece jen člověk nemůže být fenomenálním ve všem a tak se stalo, že díky jeho neznalosti a s ní pak spojenému malému přehlédnutí ta pračka značky Perobot prostě probíjela (dneska už vím, že si tenkrát neuvědomil, že taková pračka má mít i uzemnění).

Dlouho zvažoval kam ji umístit, až nakonec došel k názoru, že mámě ze starého kurníku vybuduje tak zvanou prádelnu. Nejdříve ze všeho bylo nutné vyklidit slepice, takže se slovy „stejně už ty staré potvory nenesou“, jal se vybít celé hejno nosnic v počtu cirká dvaceti kusů. Máma mu chvíli vyčítala, že „přece jen dodneška bylo v domě nějaké vejce“, ale tím ho nijak neodradila od úmyslu, který si předsevzal. Takže jsme měli z těch nebohých povražděných slepic vrchovatou lednici naporcovaných trupů na polévku, prsíček, stehýnek, jater, žaludků a nevím čeho všeho, a celé tři týdny jsme nejedli nic jiného, než slepici na paprice, nadívanou slepici, slepici na víně, samozřejmě nemohla chybět ani slepice á la bažant, nebo cosi takového, co nemá ani název a i paní Magdalena Dobromila by jistě nad tím kroutila údivem hlavou. Máma prostě dokázala z těch chudinek vytvořit i takový majstrštyk, jako je falešná svíčková, ovšem s absencí oné nejdůležitější ingredience, bez které se ani ta falešná svíčková neobejde.

Když táta zlikvidoval slepice, počal budovat prádelnu tak, že vyházel na dvůr všechny hřady a kukaně s tím, že je pořeže na

palivo. Jakmile si však položil první plaňku na kozlík a několikrát vyspravovanou obloukovkou udělal první řez, naznal, že to je takřka zbytečné; totiž denním hnízděním těch lenghornek a vlašek se na těch plaňkách vytvořila tak velká vrstva trusu, že připomínala chomáče cukrové vaty na špejlich, která byla k vidění o kostelecké pouti poslední neděli o prázdninách. Táta nakonec rozhodl, že ze zásoby palivového dříví na zimu nebude nic a že bude nejlépe, když se ty rozebrané hřady spálí okamžitě.

Uprostřed vrstvy toho nánosů na každé plaňce byl trus již suchý a tudíž lépe spalitelný, kdežto na povrchu byl ještě příliš čerstvý a proto k odsouzení zániku žehem naprosto nevhodný. Tak to viděla i máma, která dokonce několikrát po sobě opakovala - „já myslím, že bys to neměl dělat, pamatuj na sousedy.“

Jak se zakrátko ukázalo, měla pravdu. Sotva hranice vzplála (nutno podotknout, že na zapálení táta spotřeboval veškerý papír, který byl v domácnosti, půldruhé krabičky sirek a nakonec i dvoje vetché pracovní kalhoty důkladně namočené do nafty), vyskytl se problém největší - hranice byla jednak příliš velká a také byla postavena příliš blízko bývalého kurníku, respektive budoucí máminy prádelny. Oheň, podporovaný zevnitř naftou nacucanými roztrhanými montérkami zuřil tak, jak to jenom tento živel dovede.

Čpavý, hnědozelený dým se poměrně rychle rozšířil po dvorku, přeskočil hravě zídku u sousedů a dál se valil do centra Kostelce. Lidé před ním překotně zavírali i ty sebemenší průduchy, které ve svých staveních objevili a ti, kteří se nevědomky neprozřetelně pohybovali po komunikacích, málem pod tíhou toho nepopsatelného zápachu z tlejících kuřinců padali jako mouchy po dlouhodobém působení vykuřovacích protimušných tablet značky Dymogam. Máma běhala po domě a horečně ucpávala všechny klíčové dírky o kterých bezpečně věděla, že existují a přitom si brumlala pro sebe:

„To je ale vůň! Klidně jsem mohla prát dál na valše, jak jsem to dělala doposud! Teď mi načichne téma hovnama úplně všecko!“

Táta stál bezradně několik vteřin na místě a jenom se zoufale díval na víc jak dvoumetrové plamenné jazyky, které začaly olizovat dřevěné podbití bývalého kurníku či vlastně teď už

budoucí prádelny a před očima mu letěly katastrofické scény, jedna horší, než druhá. Když ty jeho vnitřní představy došly až k totálnímu spálení, ve kterém právě dodoutnávaly zčernalé a vzpínající se ruce celé jeho rodiny, teprve tehdy si uvědomil, že by se tomu ještě mohlo nějakým způsobem zabránit. Vzepjal se proto k činu a šel napumpovat kýbl vody, kterým by ten živel mohl aspoň trochu zkrotit. Když s ním přiběhl k požářišti, zjistil, že už docela solidně hoří podstatná část lomenice. Svízel se ovšem jevila hlavně v tom, že byla příliš vysoko a on že k tomu místu za žádnou cenu nedokáže dopravit ani decilitr vody, natož celý kbelík. I tak se rozmáchl, aby aspoň pokropil, co se dá a necítil se tak úplně jako žhář, jenže teprve potom si uvědomil, že ten kýbl, co má v ruce, je nějak podezřele lehký. Když se do něho podíval, tak s hrůzou zjistil, že jeho dno je prorezavělé jak cedník a než s ním přiběhl od pumpy přes celý dvůr až k zamýšlené prádelně, voda z něho prostě vytekla. Přes skřípající zuby se mu drala na povrch jakási nadávka, odsuzující majitelku, která skladuje po baráku nepotřebný kovový šrot a mrzutě tu věc odložil poblíž hnojiště.

Naštěstí pro naši rodinu měla obec Kostelec vnímavé občany a také poměrně slušný hasičský sbor, který v případě nutnosti byl téměř okamžitě v pohotovosti. Netrvalo snad ani pět minut, když se před domem ozvalo zatroubení staříčké Pragovky spojené se signálem „hoří“, přes chodbu se vevalilo do dvora několik dobrovolných hasičů, vlekoucí za sebou hadici velikosti C a začalo chrlit proud na střechu bývalého kurníku, potažmo budoucí máminy prádelny. Ta z radosti, že nám neshořela stáj, kurník, ani vlastní stavení, nachystala těm našim zachráncům nějakou láhev domácí slivovice a narychlo upekla tažený štrúdl.

Všechno tedy dobře dopadlo - až na to, že při tom hašení přebytná voda padala ze střechy na hořící hranici, udusila ji a tím pádem tátovi ty plaňky obalené kuřinci zůstaly dál k nepotřebě. Viděl jsem ho později, jak to guáno seškraboval špachtlí, plnil ho do pytlů a liboval si, že když nic jiného, tak tím aspoň příští rok pohnojí rajčata. Máma mu řekla, že to tak měl udělat hned a nemusel kvůli tomu dělat takový humbuk, načež jí táta odpověděl, že jí chtěl jenom ulehčit námahu při

praní a nemůže za to, že se to poněkud zvirtlo. Ať je prý ráda, že to nedopadlo hůř, protože mohl shořet barák a to by se nám majitelka Vlková pěkně poděkovala, když nám ho vlastně svěřila do opatrování a údržby. Chvilku se na dvorku ještě kvůli tomu hádali k radosti sousedky staré paní Navrátilové, ale tím to skončilo.

Táta tu lomenici pak natřel fermežovou, brčálově zelenou barvou, aby mu už nikdy nepřipomínala onu ostudnou událost, jenže tou barevnou odlišností docílil pravého opaku a když šel do své dílničky, která byla hned vedle, raději se tím směrem ani nedíval. Časem ji přetřel ještě dvakrát, protože mu pokaždé nějaká barva při jeho časté činnosti zbyla a on, známý šetřílek, neměl to srdce skladovat třeba jenom třetinu plechovky až do úplného vyschnutí. Pamatuji se, jak nějaký čas byl ten kus plochy nad prádelnou fialový, ale to se nikomu z rodiny nelíbilo, tak to vylepšil tím, že do toho vyrobil několik žlutých teček. Když máma u oběda řekla, že „je to tady jak u cirkusu“, inspirovalo to tátu natolik, že hned na druhý den popadl černou a bílou barvu a ta prkna na střídačku přetřel znovu. Vypadalo to, že na půdičce nad bývalým kurníkem skladujeme nějakou zebrou obřích rozměrů, kterou jsme tam nějakým záhadným způsobem dopravili a teď ji nemůžeme sundat. Máma opět při obědě podotkla, že „od něj sice očekávala nějaký blbý nápad, ale že se tentokrát opravdu překonal“, natož ji táta odpověděl, že „ty šunkafleky jsou zase připálené“, demonstrativně odsunul svůj talíř doprostřed stolu a šel si zapálit svoji Partyzánku.

Tím se už vlastně docela blížím k oné záležitosti s tou nešťastnou pračkou značky Perobot. Táta vybílił prádelnu vápnem, aby „tam měla máma aspoň trochu čisto“, udělal podezdívku pod velký mosazný kotel na vyvařování prádla, mezi stěnami natáhl šňůry, aby se na nich mohlo sušit, ale máma pořád nebyla s výsledkem spokojená.

„Čpí to tam pořád jako v kurníku,“ - posteskla si jednou učitelce Komárové, která si k tátovi přišla nechat ušít kostýmek. „I to prádlo je tím načichlé.“ Táta to zaslechl a jenom zaskřípal zuby; to uměl přenáramně - vždyť se přece snažil, jak nejvíc mohl a přitom se od matky nedočkal ani toho nejmenšího ocenění. I když mu to bylo proti mysli, tak v prádelně oškrábal

omítku až na cihlu a stěny znovu nahodil čerstvou maltou. Nějak se však přitom pár kousků staré omítky dostalo do kanálku v podlaze a dokonale ho ucpalo. Máma byla našťvaná, že nemohla vypouštět vodu z pračky přímo do odtoku, a tak to táta provizorně vyřešil tak, že pračku vynesl na dvorek. Voda se tak vypouštěla na dláždění, prosákla jím a bylo vyřešeno. Jenže když nastala zima a promrzlá půda přestala odpadní vodu absorbovat, tak se kolem pračky vytvořila časem ledová krusta a aby to mámě při praní neklouzalo, tak se musela čas od času posypávat popelem.

Máma zrovna prala, když se mi zachtělo na malou. Mezi pradelnou a tátovou kůlnou, kterou honosně nazýval dílna, byl dřevěný suchý záchod. V létě se ještě dal použít, ale v zimě se ty zmrzlé exkrementy navršily skoro až k poklici, takže se musely každou chvíli srážet dolů do senkrubny zvláštním bidlem, zakončeným jakousi špachtlí. Když jsem tehdy poklici zvedl a uviděl tu mimořádnou nadílku, nehodlal jsem riskovat, že budu odrážejícími se kapkami postříkán, přiklopil jsem poklici na své místo a šel se vyčůrat na dvorek. Rozhlédl jsem se pro jistotu, jestli nejsem nikomu za sousedství na očích a najednou se mi v jednom okamžiku zazdálo, že se v jednom okně maličko pohnula záclona. Tak jsem se schoval za tu zmíněnou pračku Perobot, abych se zbytečně nevystavoval zvědavým pohledům a rozepnul jsem si knoflíky u kalhot.

Sotva se však proud teplé moči dotknul ledové krusty na zemi, stalo se něco strašného. Do mého přirození jako by najednou vjel blesk, tak velkou bolest jsem pocítil. Zaječel jsem hrůzou a okamžitě jsem přestal močit, což mi pravděpodobně zachránilo život. Táta uslyšel můj řev a vyběhl ven, aby zjistil, o co jde. Okamžitě pochopil, co se stalo, několika skoky byl u mne a vytrhl šňůru ze zásuvky. Začal mě konejšit, že „to nic není“ a „že jsme přece chlapi, tak něco musíme vydržet“, ale bylo zřejmé, že se více než o můj život obával, jak na ten incident zareaguje máma. Ta se o tom naštěstí nikdy nedozvěděla, protože na to jsme si dali s tátou slovo. Vlastně ten elektrický šok by taky mohla odnést ona, kdybych to nevyzkoušel před ní - a to si také táta uvědomil, protože hned odpoledne byl u nás elektrikář Haliř, aby tu instalaci dal do pořádku.

Znárodnění

V roce 1948 už Ústřední plánovací komise znárodnila veškeré podniky, které zaměstnávaly více jak padesát lidí a postupně docházelo i na živnostníky, mezi které spadal i Dámský salon mého táty. Kdo si proti režimu troufal vzdorovat a chtěl podnikat dál na vlastní pěst, vytyčil mu stát takové daně, že dříve či později musel kapitulovat. Bylo zřejmé, že se ani táta dlouho neudrží nad vodou a proto hledal s dalšími drobnými živnostníky možnosti, jak z této situace vyjít s co nejmenšími ztrátami. Scházeli se u nás v krejčovské dílně a tak jsem z jejich řečí leccos zaslechl, protože jsem se tam motal takřka pořád. Někdo z nich vyřkl domněnku, že snad bude nejlépe, když se přidají k té vznikající komunistické organizaci, aby je ten krizový proud zakrátko nestrhnul a nezničil úplně. Ona taková agitace, jako že „jak budeme dneska pracovat, tak budeme zítra žít“, nebyla pro ty obyčejné, pracovité lidi vůbec špatná a nikdo v tom nespatořoval žádné záludnosti. Vlastně jsem si to tenkrát ani moc neuvědomoval, ale pravdou je, že jsem byl mimoděk svědkem vzniku komunistické buňky v Kostelci.

Jak to potom bylo se zabíráním majetku živnostníkům, na to se už docela dobře pamatuji, protože to zasáhlo přímo do mého života. Přestal jsem chodit do školky ve vile Ernest, kde jsem měl všechny kamarády, a musel jsem docházet do školky U Pošty, kde jsem neznal nikoho, byly tam dvě nevzhledné, obrýlené učitelky a vůbec se mi tam nelíbilo. K tomu zvratu došlo tak, že moje máma, aby nebyla pozadu za tátou, vlezla do Svazu žen, kde byly shromážděny samé náramné aktivistky s blbými a ještě blbějšími nápady. Když se o tom dozvěděl táta, tak to docela trefně okomentoval, jako že „tys tam ještě scházela“, a nebo „bez tebe by se tam asi ty kvočny neobešly.“

Máma byla ve Svazu žen asi týden, když takhle k večeru přijela nákladní „erena“ k sousedce Olze Skopalové, která provozovala soukromé papírnictví, vystoupili z ní kromě řidiče dva četníci, z korby s plachtou seskákalo šest chlápků, vtrhli k ní do bytu a zakrátko nato jsem viděl, jak přes její protesty a pláč vynášejí na ten nákladák velké množství nějakých balíků.

Těch balíků bylo tolik, že museli přijet ještě jednou, aby všechno pobrali. Mezitím se kolem shromáždil dav lidí a jak to bývá, komentovali vzniklou situaci. Někteří měli škodolibou radost, někteří ji litovali a další jenom mlčky přihlíželi a mysleli si své.

Já jsem byl na ulici s oběma rodiči, kteří se také přišli ze zvědavosti podívat a když ten nákladák odvážel poslední zboží, paní Olga se po mámě podívala tak nenávistným pohledem, že když si na ten okamžik vzpomenu, tak ho před sebou vidím dodneška.

Krátce nato jsem se dozvěděl proč. Tehdejší místopředsedkyně Svazu žen Valášková s Jančaříkovou byly o této akci zpraveny těsně předtím, než došlo k oné razii a hned potom navštívily mámu s návrhem, zda by převzala papírnictví Olgy Skopalové jako vedoucí. Máma to přijala, a tak jsem se dostal do školky U Pošty, která byla od papírnictví vzdálená jen několik desítek metrů. Nebyl jsem tomu rád; ze začátku jsem se vzpíral, ale co nadělá kluk proti takové autoritě? Stejně to bylo kvůli tomu, aby mě měla po ruce.